
Tilsvar fra MatPrat: Når fakta og fordommer kolliderer

DEBATT

KATRINE LEKANG

katrine.lekang@matprat.no

Katrine Lekang er ph.d. og seniorrådgiver for bærekraftig matproduksjon ved MatPrat / Opplysningskontoret for egg og kjøtt.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir følgende interessekonflikter: MatPrat finansieres av norske husdyrprodusenter via omsetningsavgiften for egg og kjøtt.

Vi som er tilknyttet landbruket, opplever stadig grunnløse påstander som gjelder vår agenda og motivasjon i diskusjonene rundt husdyrproduksjon, klima og bærekraft. Det må være åpenhet nok i debatten til å kunne kommunisere faglige nyanser i diskusjonene rundt mat og bærekraft.

Opplysningskontoret for egg og kjøtt, også kjent som MatPrat, finansieres som John Georg Riisdal påpeker [\(1\)](#), av norske husdyrprodusenter via omsetningsavgiften for kjøtt og egg. Det betyr imidlertid ikke at vi har som formål å tjene oss rike på kjøttsalg.

På vegne av den norske bonden har vi som mål, i tillegg til å bidra til god markedsbalanse, å dele kunnskap om hvordan norsk kjøtt og egg produseres og hvordan råvarene kan brukes på kjøkkenet. God råvarekunnskap i befolkningen er et viktig element for at folk skal fortsette å kunne bruke viktige landbruksprodukter til å lage mat fra bunnen av – nå og i fremtiden.

Anbefalingen om å redusere maksimal inntaksgrense for rødt kjøtt til 350 gram i uken [\(2\)](#) er omstridt, også i ernæringsmiljøene [\(3\)](#). En gjennomgang av bakgrunnsgrunnlaget til nordiske næringsstoffanbefalinger for rødt kjøtt tyder på at det er manglende samsvar mellom litteraturen de refererer til og anbefalingene de gir i rapporten [\(4\)](#).

«Anbefalingen om å redusere maksimal inntaksgrense for rødt kjøtt til 350 gram i uken er omstridt, også i ernæringsmiljøene»

Når det gjelder inntak av kjøtt og tarmkreftrisiko, er forskningen sprikende. En av årsakene er at man i enkelte studier blander sammen rent rødt kjøtt og bearbeidet kjøtt. Eliminerer man studiene med bearbeidet kjøtt, er det holdepunkter for at det ikke er godt nok grunnlag for en reduksjon i anbefalingene for rødt kjøtt (5).

Å spise mer frukt og grønt er dessuten fullt mulig uten å redusere dagens anbefaling for kjøtt. Det er andre matvarer i nordmenns kosthold som er langt mer kaloririke og næringsfattige og som vi med fordel kunne spist mindre av.

Unyansert og forenklet

Debatten rundt kjøtt og klima er polarisert. Kunnskapen og argumentene til de norske husdyrprodusentene kommer sjelden frem. Når vi har kritisert prosessen rundt de nordiske næringsstoffanbefalingene, har det ikke vært for å være vanskelige eller med et mål om at nordmenn skal spise mest mulig kjøtt, men snarere for å nyansere debatten og for å stille faglige forankrede spørsmål til en prosess som har som formål å være åpen og transparent (6–8).

Dessverre opplever vi gang på gang at våre innspill og spørsmål bli avfeid uten at det tas tak i kritikken. Man peker snarere på avsender (9). Innenfor fagfeltene knyttet til matproduksjon og ernæring har vi som jobber i opplysningskontoret høy kompetanse på dyrevelferd, ernæring, økologi og biologi. Og ikke minst kjenner vi til forholdene og utfordringer i det norske landbruket. Å avfeie våre innspill som lobbyisme, samt fremme sammenligninger med «den skruppelløse tobakksindustrien», som Riisdal gjør i sitt innlegg (1), er meget arrogant.

«Å avfeie våre innspill som lobbyisme, samt fremme sammenligninger med 'den skruppelløse tobakksindustrien', som Riisdal gjør i sitt innlegg, er meget arrogant»

Riisdal presenterer en svært forenklet fortelling om kjøtt og klima. Å gå over til plantebasert kost beskrives som et godt tiltak i kampen mot *globale katastrofale klimaendringer*. Her er det mye som mangler for at bildet skal bli helhetlig og nyansert.

Ja, det er utslipp knyttet til husdyrproduksjon. Men i motsetning til de fossile utslippene fra biltrafikken, som stammer fra karbon som har vært lagret flere tusen meter under havbunnen i mange millioner år, inneholder de biogene utslippene fra kua karbon fra gress som vokser over bakken og er del av en langt kortere syklus (10, 11). Å diskutere det i samme setning blir som å sammenligne epler og pærer uten å ta hensyn til at de vokser på helt ulike trær.

I tillegg er utslippet fra kua i stor grad metan, som til forskjell fra karbondioksid er mer potent, men har en langt kortere halveringstid i atmosfæren (12). Når det gjelder klimaendringene, vil dermed det å holde storfebestanden på samme nivå ha null effekt på oppvarmingen. Å øke antallet kuer kan sammenlignes med å hugge ned skog, mens å redusere utslippet fra storfe kan sammenlignes med å plante trær.

Heldigvis er ikke det eneste alternativet til å redusere utslipp fra husdyrproduksjonen å redusere antallet dyr, man kan også redusere utslippene fra hver og en. Det jobbes det iherdig med i landbruket. Nye fôringredienser har potensial til å redusere metanutslippene med rundt 25 % (13), mens målrettet avl kan bidra til ytterligere utslippsreduksjoner (14). Dette er sannsynligvis langt mer hensiktsmessig enn å satse på at forbrukere skal løse klimaproblemene. Det har vi ikke tid til.

Istedenfor å sette råvarene opp mot hverandre, må vi i større grad sette oss inn i hvordan og hvorfor maten vår produseres. Vi må stille krav om bærekraftige prinsipper for matproduksjon.

«Istedenfor å sette råvarene opp mot hverandre, må vi i større grad sette oss inn i hvordan og hvorfor maten vår produseres»

Nå er det åpenbart litt for mye å forvente at en lege innenfor rus- og avhengighetsmedisin skal inneha detaljkunnskap om utslipp og avveininger fra norsk landbruk, men det understreker viktigheten av samarbeid i arbeidet med å styrke bærekraften i matsystemet. Ingen har rett i alt, og vi kommer raskere i mål om vi lytter til hverandre. Ikke minst må vi respektere hverandres kunnskap og arbeid.

REFERENCES

1. Riisdal JG. Spis plantebasert – for kloden og helsa. Tidsskr Nor Legeforen 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0420. [CrossRef]
2. Nordic council of ministers. Nordic nutrition recommendations 2023. <https://www.norden.org/en/publication/nordic-nutrition-recommendations-2023> Lest 23.10.2023.
3. Bere E, Dankel SN. Ja, hva kreves egentlig av kunnskap før man gir kostholdsråd? Tidsskr Nor Legeforen 2023; 143. doi: 10.4045/tidsskr.23.0586. [PubMed][CrossRef]
4. Zagmutt F, Pouzou J. The Nordic Nutritional Recommendations 2023 – balancing nutrition, health, and environment. Epix Analytics. <https://epixanalytics.com/nordic-nutritional-recommendations-2023-balancing-nutrition-health-and-environment/> Lest 23.10.2023.
5. Lundekvam E, Thorkildsen T. Gir forskningen belegg for å stramme inn kostrådet om rødt kjøtt? Norsk tidsskrift for ernæring 2023; 21: 42–5. [CrossRef]
6. Reksnes DH, Ruud TA. Det er alvorlige svakheter i arbeidet med nye kostholdsråd. Aftenposten 16.11.2022. <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/l3nnRy/det-er-alvorlige-svakheter-i-arbeidet-med-nye-kostholdsraad> Lest 23.10.2023.
7. Lekang K. Nye kostholdsråd svekker tilliten. Nettavisen.no 24.2.2023. <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/nye-kostholdsrad-svekker-tilliten/o/5-95-935387> Lest 23.10.23.
8. Reksnes DH, Lekang K. Vitenskapen må tåle at miljøene utenfor akademia setter spørsmålstegn. Khrono.no 16.6.2023. <https://khrono.no/vitenskapen-ma-tale-at-miljoene-utenfor-akademia-setter-sporsmalstegn/789080> Lest 23.10.2023.

9. Cottis T, Fadnes LT. Kjøttindustrien må slutte å motarbeide et sunnere og mer bærekraftig kosthold. Aftenposten 5.12.2022.
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/Q7gLKW/kjoettindustrien-maa-slutte-aa-motarbeide-et-sunnere-og-mer-baerekraftig-kosthold> Lest 23.10.2023.
10. Riebek H. The Carbon cycle.
<https://earthobservatory.nasa.gov/features/CarbonCycle> Lest 23.10.2023.
11. Envirocare TOITU. Why Biogenic emissions matter.
<https://www.toitu.co.nz/news-and-events/news/ems/explainer-series-why-biogenic-emissions-matter> Lest 23.10.2023.
12. Cain M, Lynch J, Allen MR et al. Improved calculation of warming-equivalent emissions for short-lived climate pollutants. NPJ Clim Atmos Sci 2019; 2: 29.
[PubMed][CrossRef]
13. Landbruk24.no. Norges første fôringsforsøk med metanhemmere.
<https://landbruk24.no/norges-forste-foringsforsok-med-metanhemmere/> Lest 23.10.2023.
14. Geno. Klimakua NRF. <https://www.geno.no/fagstoff-og-hjelpemidler/ny-teknologi-i-avlsarbeidet/klimakua-nrf/> Lest 23.10.2023.

Publisert: 24. oktober 2023. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.23.0709
Mottatt 18.10.2023, første revisjon innsendt 23.10.2023, godkjent 23.10.2023.
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 13. september 2026.